STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Vejledning til samfundsfag C, hhx

Vejledning til læreplanen 2026

Undervisningsministeriet

Indhold

Introduktion: Sådan bruger du vejledningen 4
Brug vejledningen som opslagsværk 4
Orienter dig i andre centrale materialer på ministeriets hjemmesider 4

1. Identitet og formål 5
1.1 Identitet 5
1.2 Formål 5

2. Faglige mål og fagligt indhold 6
2.1 Faglige mål 6
Overordnede faglige mål 6
Disciplinorienterede faglige mål 7
Metodeorienterede faglige mål 8
2.2 Kernestof 10
Sociologi 11
Politik 11
Økonomi 12
Metode 13
2.3 Supplerende stof 14
2.4 Omfang 14

3. Tilrettelæggelse 15
3.1 Didaktiske principper 15
3.2 Arbejdsformer 17
3.3 It 17
3.4 Samspil med andre fag 18

4. Evaluering 19
4.1 Løbende evaluering 19
4.2 Prøveformer 20
Den mundtlige prøve 20
4.3 Bedømmelseskriterier 23
Karaktergivning med 7-trinsskalaen 23
Bedømmelseskriterier for mundtlig prøve 23
Karakterbeskrivelser for mundtlig prøve i samfundsfag C 23

Introduktion: Sådan bruger du vejledningen

Dette kapitel introducerer dig til vejledningen og dens relation til læreplanen og andre centrale styredokumenter og materialer, som du som underviser skal orientere dig i.

I denne vejledning udfolder Styrelsen for Undervisning og Kvalitet læreplanens intention og tydeliggør, hvordan læreplanen skal forstås.

Vejledningen præciserer, kommenterer, uddyber og giver anbefalinger vedrørende udvalgte dele af læreplanens tekst, men indfører ikke nye bindende krav.

Det kan være en god idé at have læreplanen åben ved siden af dig, mens du læser vejledningen. Du finder læreplanen på uvm.dk/gym-læreplan.

Brug vejledningen som opslagsværk

Du behøver ikke at læse vejledningen fra ende til anden. Brug den gerne som et opslagsværk. Du kan orientere dig i vejledningens indhold i indholdsfortegnelsen eller benytte søgefunktionen i dokumentet til at finde det indhold, du søger. Husk at prøve med forskellige søgeord.

Orienter dig i andre centrale materialer på ministeriets hjemmesider

Denne vejledning er en vejledning til læreplanen i samfundsfag B, stx – men det er ikke den eneste vejledning, du skal bruge for at undervise i faget. Det er vigtigt, at du også orienterer dig i styrelsens øvrige vejledningsmateriale til din undervisning.

Undervejs i denne vejledning finder du derfor henvisninger til indhold, du bør orientere dig i på uvm.dk, emu.dk og i prøvebanken.dk.

1. Identitet og formål

Dette afsnit handler om fagets faglige identitet – altså fagets særkende i gymnasieskolen. Afsnittet beskriver, hvordan fagets identitet og indhold skal bidrage til elevernes almendannelse og studiekompetence.

1.1 Identitet

Fire forhold fra fagets identitet kan fremhæves. For det første: Fagets genstandsområde er danske og internationale samfundsforhold – ofte i et komplekst samspil. Det nationale genstandsområde omfatter også det lokale. For det andet: Faget er såvel empirisk som teoretisk funderet. Teoretisk stof kan ikke stå alene, men skal knyttes til empirisk materiale. Fremhævelsen af det empiriske medvirker til, at faget ikke kommer til at fremstå som et spekulativt fag. Tilsvarende kan empiri ikke stå alene, men der skal i undervisningen etableres en forbindelse til relevante begreber og teorier. Samspillet mellem teori og empiri er essentielt i samfundsfag og sikrer, at eleverne kan leve op til de faglige mål inkl. de metodiske færdigheder. For det tredje: Samfundsfag er også et holdningsfag, men standpunkter skal altid kvalificeres på et fagligt grundlag. For det fjerde: Samfundsfag er et undersøgende og nysgerrigt fag. I faget arbejder eleverne med aktuelle samfundsforhold, og centralt heri står også de aktivt opsøgende og udadvendte aktiviteter – samfundsforhold er ikke udelukkende noget, der læses om, men også noget der undersøges.

Samfundsfag konstitueres af de samfundsvidenskabelige discipliner: Sociologi, økonomi, politologi og international politik. Hertil kommer samfundsvidenskabelig metode. Undervisningsforløb planlægges tematisk således, at der ofte indgår begreber, teorier og metoder fra flere discipliner til belysning af de samfundsmæssige problemstillinger. Der er altså ikke tale om en udelukkende disciplinopdelt undervisning, da samfundsmæssige problemstillinger i sin natur ofte favner flere af fagets vinkler.

1.2 Formål

Samfundsfag bidrager til at opfylde de mål, som er anført i Lov om de gymnasiale uddannelser. Det gælder både det almendannende og det studieforberedende.

Det almendannende handler om at udvikle personlig myndighed og kritisk sans, forholde sig reflekterende og ansvarligt til omverdenen (medmennesker, natur og samfund). Samfundsfag giver desuden forudsætninger for aktiv medvirken i et demokratisk samfund, herunder forståelse for mulighederne for individuelt og i fællesskab at bidrage til udvikling og forandring samt forståelse af såvel det nære og det europæiske og globale perspektiv.

Det studieforberedende handler om at udvikle elevernes evne til faglig fordybelse og deres faglige selvstændighed og abstraktionsevne. Elevernes studiekompetence udvikles gennem anvendelse af viden, faglige begreber og simple metodiske overvejelser til at redegøre for,

forklare, og diskutere problemstillinger og udvikling af argumentation på et fagligt kvalificeret niveau.

2. Faglige mål og fagligt indhold

Afsnittet om faglige mål er læreplanens vigtigste afsnit. Undervisningen skal altid have de faglige mål for øje; du skal tilrettelægge undervisningen, kernestof og supplerende stof, så de opfylder de faglige mål gennem de tekster, temaer eller emner, eleverne møder.

De faglige mål angiver det, eleverne skal kunne ved undervisningens afslutning, mens kernestoffet angiver de stofområder, som er uomgængelige for at kunne opfylde de faglige mål. De faglige mål, kernestof og supplerende stof skal ses i sammenhæng med hinanden: Eleverne skal kunne anvende viden om samfundsfaglige begreber og sammenhænge til at redegøre for, forklare, og diskutere aktuelle og konkrete problemstillinger, som typisk er i det supplerende stof. Eleverne opfylder de faglige mål ved at anvende kernestof på empiri, som ofte findes i det supplerende stof.

Aktualitetsbegrebet i samfundsfag

Aktuelle samfundsmæssige problemstillinger er fagets genstandsfelt. Aktualitet indbefatter at man har et nutidsblik, hvilket betyder, at man som underviser skal kunne argumentere for, at det, der arbejdes med i undervisningen, har relevans for en gældende samfundsmæssig problemstilling. Aktualitet har dog ikke en fast tidsafgrænsning. Mens nogle samfundsmæssige problemstillinger hurtigt kan blive forældede (fx økonomiske), så kan andre (fx sociologiske) være mere længerevarende.

2.1 Faglige mål

De faglige mål kan opdeles i 3 kategorier: overordnede, disciplinorienterede og metodiske mål.

Overordnede faglige mål
De to første mål er overordnede og vil typisk indgå i alle forløb. De handler om at anvende faglig viden, herunder fagbegreber og faglige sammenhænge, til at redegøre for, forklare og diskutere aktuelle samfundsmæssige problemer og deres løsninger. Målene understreger fagets aktualitet, at faget er problemorienteret, og at der er et samspil mellem teori og empiri.

- *" anvende og kombinere viden og kundskaber om sociologi, politik, økonomi til at redegøre for aktuelle samfundsmæssige problemer, herunder erhvervsmæssige problemer, og diskutere løsninger herpå"*
- *"anvende viden, begreber og faglige sammenhænge fra kernestoffet og til at forklare og diskutere samfundsmæssige problemer"*

I redegørelsen for aktuelle samfundsmæssige problemer lærer eleverne både at *anvende* viden fra én af fagets discipliner men også at *kombinere* viden fra flere af fagets discipliner. At eleverne lærer at *anvende viden, begreber og faglige sammenhænge fra kernestoffet* betyder, at de for alle elementer i kernestoffet har lært om og kan anvende viden, begreber og faglige sammenhænge til at forklare samfundsmæssige problemer. Desuden medvirker fokus på *"erhvervsmæssige problemer"* til, at samfundsfag C bidrager til hhx-profilen. Det indebærer, at eleverne i ét eller flere forløb undersøger et aktuelt samfundsmæssigt problem, som også har en erhvervsmæssig dimension. Dette kan ske gennem temaer, hvor samspillet mellem virksomhederne og det omkringliggende samfund er i fokus, og hvor virksomhedernes betydning for løsninger på udfordringer er afgørende, fx mht. økonomiske vækst og velstand samt betydning for velfærdsstaten.

Elevernes viden om aktuelle samfundsmæssige problemstillinger er vigtigt for at kunne anvende de faglige begreber og teorier, og man skal derfor i undervisningen arbejde med og motivere dem til at følge med i den *aktuelle* samfundsmæssige debat, dvs. holde sig orienteret om væsentlige begivenheder lokalt, nationalt og internationalt.

Eleverne lærer desuden at diskutere eksisterende og forslåede løsninger på samfundsmæssige problemer på et fagligt grundlag. Dette giver gode muligheder for udadrettede aktiviteter og arbejdet med virkelighedsnære problemstillinger. På den måde forenes den abstrakte, teoretiske tilgang med en konkret og virkelighedsnær tilgang.

De to overordnede mål kan ses i sammenhæng med det metodeorienterede faglige mål om, at "*på et fagligt grundlag argumentere sammenhængende og nuanceret for egne synspunkter, og indgå i en faglig dialog"*. Det vil være naturligt i arbejdet med aktuelle begivenheder at lade eleverne diskutere og argumentere for egne synspunkter.

Disciplinorienterede faglige mål
Efter de to overordnede mål følger tre mål, der er disciplinorienterede og peger ned i hver sin faglige disciplin: Politik, sociologi og økonomi.

Politik

- *"undersøge aktuelle politiske beslutninger, herunder betydningen af EU og globale forhold"*

Det politikorienterede faglige mål indbefatter, at eleven lærer at undersøge aktuelle politiske beslutninger (fx om økonomi-, social-, sundheds-, ligestillings- eller udlændingepolitik) med fokus på centrale aktører og deres interesser. Desuden inddrages det, hvordan beslutningen i Danmark er påvirket af EU (fx direktiver og andre regler) og globale forhold (fx konflikter, kriser og konventioner). Det er oplagt at tage afsæt i konkrete politiske beslutninger og undersøge den under anvendelse af viden om og begreber fra det politiske kernestof, fx kan det være et konkret udlændingepolitisk udspil, hvor partierne har forskellig værdipolitik, og hvor konflikter og EU sætter rammer for politiske beslutninger i Danmark.

Sociologi

- *"undersøge sammenhænge mellem relevante baggrundsvariable og sociale og kulturelle mønstre"*

Det sociologiorienterede faglige mål omfatter undersøgelse af relevante baggrundsvariable (fx uddannelsesniveau, erhverv, indkomst, køn, alder), og eleverne lærer at identificere konkrete sociale og kulturelle mønstre. Der skal inddrages forskelligartet empirisk materiale (kvalitativt og kvantitativt) og faglige begreber bruges til at sammenligne sociale og kulturelle mønstre i forskellige grupper, fx blandt danskere og nydanskere. Kernestoffet i sociologi fx vedr. social ulighed og integration kan indgå som forklaring på sammenhænge mellem baggrundsvariable og sociale og kulturelle mønstre.

Økonomi

- *"undersøge grundlæggende økonomiske sammenhænge med inddragelse af erhvervsmæssige forhold og diskutere aktuelle samfundsøkonomiske prioriteringer"*

Eleverne *"undersøger grundlæggende økonomiske sammenhænge med inddragelse af erhvervsmæssige forhold"* med udgangspunkt i det økonomiske kredsløb og med fremhævelse af virksomhedernes rolle. Eleverne lærer at diskutere samfundsøkonomiske prioriteringer med inddragelse af erhvervsmæssige forholds betydning for de grundlæggende økonomiske sammenhænge. Det vil også være oplagt at inddrage viden om samspillet mellem den private sektor og den offentlige sektor og overvejelser omkring prioriteringer i det kortsigtede og langsigtede perspektiv. Et tema som fx fremtidssikring af velfærdssamfundet kan medvirke til at nå målet, da man i den forbindelse kan sætte erhvervslivets evne til at generere tilstrækkelig beskæftigelse til at finansiere velfærdsstaten til debat. Eleverne kan desuden diskutere, hvordan der kan opnås balancere mellem statens indtægter og udgifter. Også prioriteringer mellem miljøindsats og økonomisk udvikling vil være et velegnet tema. Eleverne lærer, at ressourcerne er knappe, og at der dermed må ske samfundsøkonomiske og politiske prioriteringer fx om skat og velfærd.

Metodeorienterede faglige mål

De sidste seks mål er metodiske og handler dels om samspil med andre fag og viden om fagets identitet og metoder, dels om det konkrete arbejde med at formulere faglige problemstillinger og hypoteser samt kritisk forholde sig til, indsamle og bearbejde forskelligartet materiale og dels om at kunne formidle faglige pointer, både skriftligt og mundtligt, på fagets taksonomiske niveauer. Herunder hører også, at eleverne skal trænes i at kunne argumentere sammenhængende og nuanceret for egne synspunkter med afsæt i et fagligt grundlag.

De to første metodeorienterede faglige mål indbefatter, at eleverne i samfundsfag og flerfaglige forløb lærer at anvende faget og dets metoder samt at gøre sig metodiske og basale videnskabsteoretiske overvejelser i forbindelse med undersøgelser af konkrete samfundsmæssige problemstillinger.

- *"behandle problemstillinger i samspil med andre fag*
- *demonstrere viden om fagets identitet og metoder"*

Fagets identitet og metoder er defineret af et samspil mellem teori og empiri, hvor de faglige begreber anvendes til at undersøge konkrete, aktuelle samfundsforhold, der dokumenteres med inddragelse af forskellige former for empiri, herunder både kvantitative og kvalitative data.

Eleverne lærer at anvende og vurdere muligheder og begrænsninger ved kvantitativ og kvalitativ metode med afsæt i og fokus på den konkrete problemstilling. Eleverne lærer desuden om, hvordan samfundsvidenskab adskiller sig fra naturvidenskab og humaniora ved en unik kombination af metode og genstandsfelt. Samfundsfag kan godt indgå i samspil med andre fag i en undersøgelse af en historisk periode, men det skal relateres til aktuelle samfundsforhold, som er samfundsfags genstandsområde.

De næste tre metodeorienterede faglige mål relaterer sig til det konkrete samfundsfaglige arbejde, herunder det at stille samfundsfaglige spørgsmål, indsamle og kritisk vurdere og bearbejde samfundsfaglig empiri og formidle faglige pointer på fagets taksonomiske niveauer:

- *"formulere samfundsfaglige spørgsmål og indsamle, kritisk vurdere og anvende forskellige materialetyper til at dokumentere faglige sammenhænge"*
- *"formidle indholdet i enkle modeller, tabeller og diagrammer med brug af digitale hjælpemidler"*
- *"formidle faglige sammenhænge på fagets taksonomiske niveauer med anvendelse af faglige begreber*

Samfundsfaglig taksonomi

1. Redegørende niveau: Redegørelse for faglige begreber, teori, modeller men også empiriske forhold, herunder udviklinger, omfang etc.
2. Undersøgende niveau: Undersøgelse af en given samfundsmæssig problemstilling. Kan både indeholde årsagsforklaringer og sammenligninger. Det centrale er koblingen mellem den teoretiske/begrebsorienterede faglige viden og den empiriske faglige viden.
3. Diskuterende niveau: Nuanceret modstilling af faglige argumenter. Kan både indeholde diskussion af fordele/ulemper, muligheder/begræsnninger, og vurderinger samt have fokus på konsekvenser men også løsningsforslag.

At beherske fagets taksonomi er en vigtig kompetence til den mundtlige prøve, da der "*i tilknytning til temaet stilles fokuserede underspørgsmål, der følger de taksonomiske niveauer*". Eleverne skal derfor i den daglige undervisning trænes i at kunne redegøre for, undersøge og diskutere en faglig problemstilling med anvendelse af faglige begreber.

Eleverne lærer hvilke spørgsmål, der kan stilles i samfundsfag og til samfundet, og hvordan spørgsmål kan besvares med brug af faglige begreber og empirisk dokumentation. At eleverne lærer at *formulere samfundsfaglige spørgsmål* til et materiale, betyder at de skal trænes i stille spørgsmål til både lærebogsmateriale men også til det supplerende stof i form af konkret, empirisk materiale. Fx kan et materiale vise, at udviklingen i gennemsnitlige

indkomster i Danmark i en bestemt periode. Relevante spørgsmål i forlængelse heraf kunne være: Er danskerne blevet rigere? Er alle danskere blevet rigere? Er stigende indkomster udtryk for forbedrede levevilkår? Er stigende indkomster udtryk for øget velfærd?

Eleverne lærer at *indsamle* materiale fra forskellige kilder, herunder fagbøger, traditionelle redaktionelle medier og sociale medier og lægger derved op til anvendelse af en kritisk tilgang. Den kritiske tilgang betyder, at eleverne lærer at forholde sig kritisk til forskelligartet materiale (statistik, partsindlæg, undersøgelser etc.) fra forskellige typer afsendere som fx partier, interesseorganisationer, tænketanke, uafhængige eksperter etc. Eleverne lærer at undersøge, hvem der er afsender, hvilke interesser afsender har i at påvirke modtager, og hvordan man som modtager kan tage højde for dette, fx ved at søge information om det samme hos flere forskellige kilder. Eleverne lærer desuden om, hvordan politisk misinformation og fordrejede forklaringer spredes, og hvordan man kan forsøge at spotte det bl.a. ved at undersøge, hvilken type kilde oplysningerne stammer fra.

At kunne *anvende forskellige materialetyper* vedrører især skellet mellem tekster, statistisk materiale og klip fra elektroniske medier, men eleven kan desuden med fordel lære at skelne mellem de forskellige anvendelsesmuligheder, der ligger i nyheder, partsindlæg, debatterende materiale, interviews, ekspertudtalelser m.v. Eleven lærer ved relevante nedslag i tekster, statistisk materiale og klip fra elektroniske medier at *dokumentere* eller afvise en bestemt påstand eller at få et svar på et bestemt spørgsmål.

Eleven opnår viden om, hvad en *model* er, og at en model er et velegnet værktøj til at forenkle og dermed præcisere faglige sammenhænge. Eleverne lærer desuden, at *tabeller og diagrammer* er et centralt værktøj i samfundsfag, og de trænes i den grundlæggende samfundsfaglige kompetence at kunne formidle indholdet i en tabel/diagram. At kunne *formidle* indholdet betyder, at eleven i et nogenlunde klart og præcist sprog kan udlede de væsentlige sammenhænge i tabellen/diagrammet, herunder skelne mellem overordnede udviklingstræk og evt. undtagelser og kunne foretage en hensigtsmæssig periodisering af en udvikling. Forskellige diagramtyper (kurve-, søjle- og cirkeldiagram) indgår, og der kan naturligt samarbejdes med matematik.

Det sidste metodeorienterede faglige mål indbefatter, at eleverne lærer at formulere sig om egne synspunkter og indgå i faglig dialog med andre herom.

- *argumentere for egne synspunkter på et fagligt grundlag og indgå i en faglig dialog"*

Eleverne skal lære at være bevidste om, hvornår vedkommende formidler på fagets taksonomiske niveauer, og hvornår der er tale om en formidling af egne synspunkter. At kunne *argumentere for egne synspunkter på et fagligt grundlag* indebærer, at eleverne kan opstille argumenter for et bestemt synspunkt og underbygge dem fagligt med empiri og/eller begreber fra kernestoffet. At kunne *indgå i faglig dialog* betyder, at man kan samtale og diskutere både egne og andres synspunkter på en respektfuld måde.

2.2 Kernestof

Kernestoffet er de stofområder, som er uomgængelige for at nå de faglige mål. De enkelte obligatoriske områder i listen over kernestof skal ikke opfattes isoleret. Hvert enkelt område behandles tematisk sammen med andre obligatoriske områder. Omtalen af de enkelte

områder i den nedenstående uddybning skal ikke opfattes som en udtømmende liste, men eksempler på nogle af de muligheder, der ligger i området.

Af overskuelighedsgrunde er kernestoffet i læreplanen opdelt i discipliner: Sociologi, politik, og økonomi. Hertil kommer metode for at understrege metodestoffets betydning. Det er ikke et signal om, at undervisningen skal struktureres efter de enkelte pinde i de forskellige stofområder/discipliner. Det er derimod et didaktisk grundprincip, at undervisningen skal tilrettelægges tematisk, dvs. med afsæt i aktuelle faglige problemstillinger, og det kan både være inden for eller på tværs af disciplinerne.

Sociologi

- "identitetsdannelse og socialisering"

Eleverne opnår forståelse af samspillet mellem individ og samfund set fra det enkelte individ (*identitetsdannelsen*) og samfundet (*socialisering*). Identitetsdannelse omfatter socialisering med fokus på det enkelte individ. Dvs. en undersøgelse af de elementer, der bidrager til dannelsen af individets selvopfattelse. I arbejdet med stofområdet vil indgå hvilke faktorer, der påvirker *identitetsdannelsen* (fx familie, institutioner, venner, medier, uddannelse, arbejde, køn), men også hvordan forskellige processer (fx forbrug og anerkendelse) kan påvirke identitetsdannelsen. Eleverne lærer at anvende relevante sociologiske begreber, fx normer, roller, rollekonflikter, social kontrol, anerkendelse og dobbeltsocialisering. Desuden kan man som underviser inddrage, hvordan kønsidentitet og seksualitet bidrager til dannelsen af individets selvopfattelse. Identitetsdannelse og socialisering ses også i et historisk og teoretisk perspektiv, fx konsekvenserne af individualisering, aftraditionalisering, refleksivitet, opsplitning af tid og rum, ontologisk usikkerhed m.v.

- *"sociale og kulturelle forskelle"*

I arbejdet med *sociale forskelle* vil det være naturligt at inddrage forskellige klassifikationer og begreberne ulighed, social arv, social mobilitet, habitus samt økonomisk, kulturel og social kapital. De *kulturelle forskelle* handler om værdier og normer i forskellige grupperinger. Eleverne lærer om begreber såsom kultur (fx subkultur og multikulturelt samfund), integration (fx pluralistisk integration, assimilation og segregation), og begreberne etnicitet og nationalitet.

Politik

- *"politiske partier i Danmark og politiske ideologier"*

Området dækker de danske *politiske partier*, herunder det ideologiske grundlag, væsentlige elementer i principprogram og den førte politik på udvalgte områder, således at partierne kan sammenlignes og placeres i forhold til hinanden, fx i forhold til værdipolitik og fordelingspolitik. Eleverne lærer hovedtrækkene i de tre klassiske politiske ideologier (liberalisme, konservatisme og socialisme), herunder menneskesyn og holdninger til lighed/frihed og marked/stat/civilsamfund. Desuden indgår blandingsformer som fx socialliberalisme og socialdemokratisme og nyere ideologiske strømninger som fx grøn ideologi og identitetspolitik. Ideologiernes betydning for partiers politik undersøges.

- *"politiske beslutningsprocesser i Danmark i en global sammenhæng"*

Politiske beslutningsprocesser i Danmark i en global sammenhæng ses i sammenhæng med målet om at undersøge et politikområde. Eleverne lærer om lovgivningsprocessen i Danmark

– både den formelle og den reelle, hvor selve lovgivningsfasen suppleres med fokus på dagsordensfastsættelse og implementering af loven samt modtagelse i offentligheden. Eleverne lærer desuden om centrale aktører og deres muligheder for at påvirke lovgivningens indhold. Globale påvirkninger som fx konflikter og flygtningestrømme, EU-beslutningers rammesættende funktion for national lovgivning og betydningen af internationale konventioner indgår i området.

Særligt for dette stofområde, er det som underviser centralt at være opmærksom på at koble til aktuelle politiske begivenheder og problemstillinger og arbejde aktivt med at stimulere elevernes lyst til og motivation for at følge med i såvel lokal og national politik.

- *"politiske deltagelsesmuligheder, rettigheder og pligter i et demokratisk samfund, herunder ligestilling mellem kønnene"*

"*Politiske deltagelsesmuligheder*" omfatter en række forskellige muligheder for at påvirke politiske beslutninger og deres implementering. Der skelnes mellem forskellige former for deltagelse, fx institutionsbundet (valgdeltagelse, medlemskab af et parti, eller en græsrodsbevægelse, nærdemokratisk deltagelse i elev m.m.), situationsbestemt (deltagelse i en demonstration, underskriftindsamling, politisk forbrug m.m.) og internetbaserede og digitale deltagelsesformer (kontakt til en politiker, deltagelse i debat på de sociale medier m.m.).

I forbindelse med *rettigheder og pligter* opnår eleverne kendskab til både de rettigheder og pligter, der følger af at leve i et demokratisk samfund. Både statsborgerskab og det bredere medborgerskab kan inddrages, og eleverne opnår en viden om, hvordan man kan være en aktiv medborger i et demokratisk samfund. Forholdet mellem rettigheder og pligter kan diskuteres, fx om retten til demokratisk deltagelse også er en pligt til demokratisk deltagelse, om ret til sociale velfærdsydelser også forpligter til at være aktivt arbejdssøgende og om medborgere har pligt til at være aktivt opsøgende og følge op på henvendelser fra det offentlige. I et bæredygtighedsperspektiv kan pligt til miljørigtig adfærd diskuteres. Både rettigheder og pligter kan knyttes til de klassiske ideologiers forskellige værdigrundlag: Liberalismens fokus på rettigheder, konservatismens fokus på pligter i et organisk fællesskab og socialismens fokus på solidaritet. Desuden kan menneskerettigheder og betydningen af globalt medborgerskab inddrages.

Ligestilling mellem kønnene kan behandles med afsæt i lovgivning og strukturelle forhold og derefter knyttes til konkrete eksempler på områder, hvor der er opnået høj grad af ligestilling, men også områder hvor ligestilling er fraværende. I arbejdet med stofområdet fokuseres på årsager og forklaringer under inddragelse af enkle teorier om køn og kønssocialisering. Det er oplagt, at man som lærer inddrager konkrete eksempler på forskelle mellem formel og reel ligestilling, fx i uddannelsessystemet eller i det politiske liv. Stofområdet kan knyttes til rettigheder og pligter, og ligeledes tage afsæt i elevernes egne erfaringer med ligestilling, eller oplevelse af manglen på ligestilling i forskellige arenaer (familie, fritid, sociale medier, forening, skole, job) med efterfølgende diskussion af årsager, konsekvenser og løsninger. Ligestilling kan behandles både økonomisk, sociologisk og politisk.

Økonomi

- *"velfærdsprincipper, herunder stat, marked og civilsamfund"*

I dette stofområde indgår begreber for velfærdsmodeller (universel, selektiv og residual) og de velfærdsprincipper, der gælder for staten (politisk styring, politisk bestemt udbud og pris, skattefinansiering, omfordeling), markedet (udbud og efterspørgsel som bestemmende for pris og produktion) og det civile samfund (frivillighed). I forlængelse heraf arbejdes med hvordan principperne kommer til udtryk ved løsningen af konkrete velfærdsopgaver. Området kan med fordel ses i sammenhæng med ideologier.

- *"det økonomiske kredsløb, økonomiske mål og økonomiske styringsinstrumenter"*

Eleverne lærer, at *det økonomiske kredsløb* indeholder en række sektorer, og de lærer at kunne forklare de økonomiske sammenhænge imellem dem. Eleverne lærer desuden om de økonomiske mål (karakteristika for en god økonomi). *Økonomiske styringsinstrumenter* omfatter økonomisk politik (fx finanspolitik) og styring af markedet og forbrugeradfærd vi afgifter og tilskud.

Når eleverne skal lære om samfundsøkonomiske sammenhænge kan der med fordel tages udgangspunkt i privatøkonomiske forhold. Fx kan der ved behandling af finanspolitik og skat tages udgangspunkt i en årsopgørelse.

- *"globaliseringens og EU's betydning for den økonomiske og erhvervsmæssige udvikling i Danmark"*

Eleverne lærer, hvordan *"globaliseringen"* påvirker og sætter rammer for den økonomiske udvikling og handlefrihed, herunder særligt betydningen for danske virksomheder. Eleverne lærer om sammenhænge mellem økonomisk udvikling i udlandet og udviklingen i danske virksomheder samt betydningen for beskæftigelsen og den offentlige økonomi. Som underviser kan man fx illustrere globaliseringens betydning for dansk økonomi ved at lade eleverne lave simple beregninger og diagrammer af eksportens andel af BNP, gerne ledsaget af sammenligninger med andre lande.

Eleverne lærer om EU's indre marked og dets betydning for den økonomiske og erhvervsmæssige udvikling Danmark. De undersøger og lærer om, hvordan danske virksomheder klarer sig i konkurrencen, og hvordan virksomhederne kan styrke deres konkurrenceevne. De undersøger forhold, der påvirker den prismæssige og den strukturelle konkurrenceevne, og kan fx inddrage Porters diamant og arbejdskraftens betydning for konkurrenceevnen. Eleverne lærer desuden at diskutere fordele og ulemper ved globaliseringen og arbejdskraftens fri bevægelighed. I forlængelse heraf lærer eleverne at diskutere politiske beslutninger og prioriteringer, fx vedrørende uddannelse og forskning

Metode

- *" kvantitativ og kvalitativ metode"*

Gennem arbejdet med *kvantitativ og kvalitativ metode* opnår eleverne forståelse af, hvordan kvalitative og kvantitative data kan bruges til at undersøge forskellige typer af problemstillinger.

Kvantitativ metode handler om kvantificering af sociale fænomener ved hjælp af tal og omfatter forskellige metoder til indsamling og bearbejdning af kvantitative data. Eleverne lærer at indsamle eksisterende statistisk materiale og opnår indsigt i anvendelse af tal som data til at undersøge sociale fænomener og besvare samfundsfaglige spørgsmål.

Bearbejdning og formidling af faglige pointer med afsæt i de kvantitative data kan ske med brug af beregninger og konstruktion af diagrammer.

Kvalitativ metode tager afsæt i anvendelse af tekst/tale/visuelt materiale som data til at undersøge sociale fænomener med den hensigt at opnå en nuanceret forståelse af det givne fænomen. Eleverne lærer at anvende kvalitative data fx i form ytringer på de sociale medier eller brug af foreliggende kvalitative data som fx interviews i artikler til at undersøge samfundsfaglige spørgsmål. Bearbejdning af kvalitative data kan ske med afsæt i en systematisk kategorisering (fx indholdskodning) en kvalitativ indholdsanalyse.

Eleverne lærer om samspillet mellem de to former for data. Fx kan interviews med en eller flere efterkommere, der bryder med den sociale arv, ses i samspil med data om antallet af mønsterbrydere blandt efterkommere.

2.3 Supplerende stof

I samfundsfag består det supplerende stof typisk af tekster (artikler, ytringer på sociale medier, taler), statistik (tabeller, figurer) og klip fra digitale medier (uddrag fra nyhedsudsendelser, reportager og debatprogrammer, dokumentarer, materiale fra sociale medier). Det supplerende stof kan desuden bestå af andre visuelle repræsentationer af virkeligheden som fx billeder, satiriske illustrationer, fysiske artefakter eller udformning af byrum. Det betyder også, at aktualitetsdimensionen især sikres ved hjælp af det supplerende stof. I det supplerende stof indgår ligeledes materiale på fremmedsprog. Endelig bidrager supplerende materiale til fagligt samspil som er omtalt under punkt 3.4., og der indgår udadvendte aktiviteter, som er omtalt under punkt 3.2.

Som underviser er det vigtigt at være opmærksom på, at begreber og faglige sammenhænge fra kernestoffet skal anvendes på det supplerende stof for at kunne opfylde de faglige mål. Det supplerende stof spiller således en vigtig rolle i arbejdet med elevernes opfyldelse af de faglige mål.

Det supplerende stof er ikke en udvidelse af kernestoffet, således at der læses om flere faglige begreber og perspektiver, men skal netop sikre, at det teoretiske stof kommer i anvendelse i forhold til empiri.

2.4 Omfang

"Det forventede omfang af fagligt stof er normalt svarende til 150-250 sider"

Det samlede omfang af fagligt stof tæller både kernestof og supplerende stof.

Som underviser skal du angive omfanget af fagligt stof i din undervisningsbeskrivelse. Omfanget angives med en detaljeringsgrad, så det fremgår af undervisningsbeskrivelsen, hvorledes det faglige stof har været vægtet i de enkelte forløb og den samlede undervisning. Dette kan fx ske ved at angive et skønsmæssigt sidetal eller en procentvis fordeling af stoffet.

3. Tilrettelæggelse

Når du tilrettelægger din undervisning, skal du opfylde en række krav. I dette kapitel finder du de krav, der er til undervisningens organisering, arbejdsformer, fagets forhold til IT og fagets samspil med andre fag.

3.1 Didaktiske principper

Du har som underviser ansvaret for at tilrettelægge undervisningen således, at den er alsidig i valg af synsvinkler, faglige perspektiver og metoder.

Det er i undervisningen i samfundsfag vigtigt at tage afsæt i elevernes viden om samfundet og deres nysgerrighed vedrørende aktuelle samfundsmæssige problemstillinger med det formål for øje at udvide deres viden om samfundet, samt udstyre dem med redskaber til at forstå, forholde sig til og deltage i den verden, de færdes i.

Det grundlæggende didaktiske princip i samfundsfag er, at eleverne lærer at opfylde de faglige mål ved at *anvende* kernestoffet til at undersøge det supplerende stof (empiri). Dette illustreres i nedenstående figur, hvor det ligeledes fremhæves, at der i samfundsfag arbejdes problemorienteret og med et samfundsorienteret fokus.

Figur 1: Det didaktiske grundprincip i samfundsfag

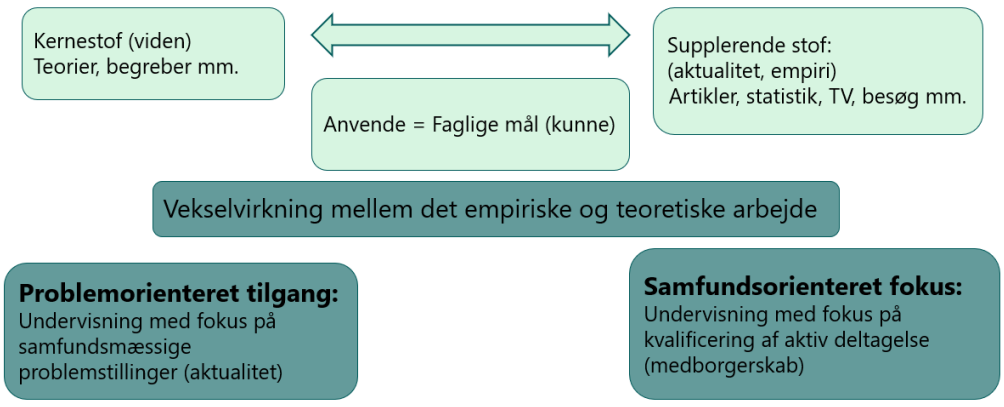

Undervisningen i samfundsfag tilrettelægges derfor *tematisk*: Det betyder, at aktuelle problemstillinger og de faglige mål er i centrum, når undervisningen planlægges, og fagets kernestof inddrages, når det er relevant for de problemstillinger, der behandles i det aktuelle tema.

Hvad er et tema?
Ved et tema forstås en sammenstilling af to eller flere samfundsfaglige emner, hvoraf der kan udledes samfundsfaglige problemstillinger. Fx Velfærdssamfundet og aldring: Hvordan fremtidssikrer vi den danske velfærdsmodel? eller Klimapolitik og globalisering: Er bæredygtighed kun for de rige?

Udgangspunkt i et tema giver mulighed for at se faglige sammenhænge ved inddragelse af flere faglige mål og en bred vifte af kernestof. Begreber, teorier og metoder fra flere områder i kernestoffet inddrages med fokus på konkrete problemstillinger, og der fokuseres på kernestoffet som ´værktøj´ til at håndtere samfundsfaglige problemstillinger. Fx kan klimapolitik behandles tematisk med inddragelse af kernestof fra økonomi, politik og sociologi, samtidig med at man undersøger dansk klimapolitik i en europæisk og global sammenhæng. Det betyder også, at det kan lade sig gøre, at opfylde indholdet i kernestoffet med et overskueligt antal temaer og dertil have opfyldt de faglige mål.

Den tematiske planlægning giver ligeledes dermed gode muligheder for at inddrage og udvide elevernes interesse for og viden om aktuelle samfundsforhold. Der bør altid være mulighed for at tage helt aktuelle spørgsmål op og på denne måde give forståelse for og indsigt i fagets dynamik og potentiale i undersøgelsen og forklaringen af samfundsfaglige problemstillinger.

Behandlingen af stoffet tilrettelægger du som underviser med et helhedssyn på de samfundsfaglige problemstillinger, så du som underviser ofte inddrager flere kernestofområder men samtidig med respekt for de enkelte discipliner i kernestoffet, så eleverne også får kendskab til fagets forskellige discipliner og samspil mellem disse i behandlingen af konkrete problemstillinger.

I forlængelse heraf er det som underviser vigtigt, at du veksler mellem induktive og deduktive undervisningsforløb. De induktive forløb tager afsæt i konkrete og aktuelle samfundsfaglige problemstillinger, hvor begreber og metoder fra flere discipliner anvendes i relation til en konkret samfundsfaglig problemstilling for at opnå en helhedsforståelse at den valgte problematik. De mere deduktivt tilrettelagte forløb tager afsæt i de faglige discipliners begreber og teorier og inddrager empiri til eksemplificering heraf. Herved lærer eleverne om de enkelte discipliners styrker og svagheder til belysning af konkrete samfundsfaglige problemstillinger. Sjældent vil deduktivt eller induktivt tilrettelagte forløb optræde i ren form. I samfundsfag vil de to former normalt blandes, således at eleverne i det samme forløb vil opleve både at gå fra det generelle til eksemplerne og modsat.

Det er vigtigt at planlægge undervisningen, så der er plads til, at give den enkelte elev mulighed for på et fagligt grundlag at fremføre egne synspunkter, argumenter og vurderinger. I forlængelse heraf er det vigtigt, at du som underviser lægger vægt på træning af elevernes evne til at formulere og formidle samfundsfaglige problemstillinger under hensyntagen til de faglige krav til indhold, præcision og sammenhæng i argumentationen samt fagets taksonomi.

3.2 Arbejdsformer

Som underviser skal du tilrettelægge arbejdsformer, så de er afvekslende og elevaktiverende. Eleverne præsenteres for et varieret udbud af lærer- og elevstyret undervisning i klasserummet og i grupper i forbindelse med træning af mundtlige færdigheder og skriftlige færdigheder, såsom dispositioner til støtte for mundtlige oplæg.

Samfundsfag er et aktuelt og dynamisk fag, og benytter sig af at være en del af det samfund, som er under behandling i undervisningen. Det betyder at udadvendte aktiviteter integreres i undervisningen. Det kan både ske ved at invitere virkeligheden ind i undervisningen, fx ved inddragelse af eksterne oplægsholdere og inddragelse af empiriske undersøgelser men også ved at flytte undervisning ud i virkeligheden, fx ved virksomheds-, organisations- og institutionsbesøg og ved at lade eleverne foretage egne empiriske undersøgelser lokalt, nationalt og/eller internationalt.

Eleverne øger deres karrierekompetence ved at opleve eksempler på, hvordan samfundsvidenskab anvendes i forskellige typer jobs, og prøve kræfter med at løse små autentiske 'arbejdsopgaver' fx notatskrivning og tilrettelæggelse og gennemførsel af mindre undersøgelser. Dette kan også fremme elevernes innovative kompetencer.

Eleverne udarbejder mindst et projekt, som fremmer elevens evne til selvstændigt at opstille, undersøge og forklare faglige problemstillinger med brug af metoder fra faget. Projekter indledes typisk med en fælles introduktion, hvorefter eleverne i grupper arbejder selvstændigt med forskellige faglige problemstillinger.

Eleverne arbejder i undervisningen systematisk med dispositioner med henblik på træning til den mundtlige prøve fx ved afslutning af hvert større forløb. Der arbejdes bevidst med at træne elevernes evne til at udarbejde og fremlægge en disposition, som fører frem til konklusioner.

3.3 It

Brug af it er ikke et mål i sig selv. It anvendes til at støtte og supplere de faglige mål. Inden for fagets rammer træffer underviseren de didaktiske valg om anvendelsen af digitale værktøjer, herunder generativ kunstig intelligens, og sikrer en tilpas vekselvirkning mellem det analoge og det digitale. Underviseren inddrager digitale værktøjer i undervisningen, når det understøtter og fremmer elevernes læring, faglige udvikling og digitale dannelse. Eleverne skal ved brug af generativ kunstig intelligens og øvrige digitale værktøjer i undervisningen udvikle deres evne til at anvende disse værktøjer både kritisk, ansvarligt og reflekteret.

It kan anvendes i samfundsfagsundervisningen til

- *Målrettet og kritisk informationssøgning*.
- At *formidle*, fx vha. tekstbehandlingsprogrammer, og digitale præsentationsprogrammer.
- at *bearbejde materiale og lave beregninger og opstille diagrammer*. Det betyder, at eleven lærer at anvende regneark til at lave beregninger samt præsentere resultatet i en tabel og i et diagram.
- At *undersøge den demokratiske debat.* Eleverne reflekterer i den forbindelse over kriterier for en god demokratisk samtale.

3.4 Samspil med andre fag

Samfundsfag kan indgå i samspil med alle andre fag i studieretningen. Samfundsfag indgår i samspil med andre fag bl.a. i Studieområdet med tilhørende flerfaglige forløb. Når samfundsfag indgår i Studieområdeprojektet (SOP), skal man som vejleder huske at kvalitetstjekke sin opgaveformulering med afsæt i de samfundsfaglige opmærksomhedspunkter, således at det i opgaveformuleringen fremgår tydeligt, at 1) der er tale om en aktuel samfundsmæssig problemstilling, 2) der undersøges samfundsfaglig empiri og 3) anvendes samfundsfaglig teori og/eller begreber.

Opmærksomhedspunkter for samfundsfaglige opgaveformuleringer i flerfaglige samspil

1. *Aktuel samfundsfaglig problemstilling*

Aktuelle samfundsmæssige problemstillinger er fagets genstandsfelt, og derfor skal man som vejleder sikre sig, at opgaveformuleringen har relevans for en gældende samfundsmæssige problemstilling. Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at der ikke er en fast tidsafgrænsning for, om en problemstilling er aktuel.

2. Undersøgelse af samfundsfaglig empiri

Samfundsfaglig empiri kan være enten kvalitativ eller kvantitativ, og det skal fremgå tydeligt af opgaveformuleringen, at eleven skal undersøge samfundsfaglig empiri. Fiktion kan ikke indgå som selvstændig samfundsfaglig empiri, men kan godt anvendes i samspil med kvalitativ og/eller kvantitativ empiri.

3. Anvendelse af samfundsfaglig teori og/eller begreber

Vekselvirkningen mellem det teoretiske og empiriske er essensen i det faglige arbejde i samfundsfag uanset om fagligt niveau, jf. de to overordnede faglig mål, og der skal derfor fremgå eksplicit af opgaveformuleringen, at eleven skal anvende samfundsfaglig teori og/eller begreber til at undersøge og/eller diskutere en problemstilling.

Rammer og vejledning for studieområdet
Find vejledning til studieområdet og SOP på uvm.dk/gym-læreplan

Udgangspunktet for et samspil er, at hvert fag bidrager med sin teori (begreber og faglige sammenhænge) og metode til belysning af et tema eller en konkret problemstilling. Fagene støtter hinanden, så eleverne både får en sammenhængende forståelse af et tema og en forståelse af fagenes specifikke faglige viden og metode. Samspillet dækker dele af fagenes kernestof og supplerende stof og opfylder faglige mål, således at det kan inddrages til mundtlig prøve.

I flerfaglige samspil bidrager samfundsfag med samfundsvidenskabelig teori og metode til en sammenhængende forståelse af aktuelle samfundsmæssige problemstillinger. Teoretisk bidrager samfundsfag med samfundsfaglige begreber, sammenhænge, modeller og teorier. Metodisk bidrager faget med krav om dokumentation ud fra samfundsfagligt empirisk materiale og med redskaber til at gennemføre mindre empiriske undersøgelser. Metoden er kvantitativ og/eller kvalitativ.

Se desuden punkt 2.1. under det faglige mål om fagets identitet og metode og kernestoffet vedr. metode punkt 2.2 længere oppe i denne vejledning.

4. Evaluering

Du skal give eleverne løbende, formativ evaluering, som de kan bruge til at fremme deres læring.

4.1 Løbende evaluering

Du skal som underviser sikre at eleverne får løbende feedback på deres faglige arbejde, hvor eleverne også selv reflekterer over deres faglige udvikling og den faglige arbejdsindsats betydning for udvikling af det faglige potentiale.

Eleverne får mindst én gang i hvert semester præcis og fremadrettet tilbagemelding på deres faglige arbejde, standpunkt og udviklingen heri, ligesom de vejledes målrettet og præcist i, hvorledes dette kan forbedres.

Som underviser kan du til evaluering af elevens faglige standpunkt og udviklingen anvende interne prøver, men også et bredt spektrum af mere formative evalueringsredskaber, fx

spørgeskemaer og samtaler med fokus på eleverne egen arbejdsindsats og deltagelse i undervisningen.

Du skal som underviser også sikre, at eleverne får lejlighed til at evaluere undervisningen, og det er centralt med en efterfølgende dialog med eleverne om resultatet af evalueringen og perspektiver for den fremtidige undervisning.

4.2 Prøveformer

Dette afsnit omhandler den mundtlige prøve i samfundsfag c.

De generelle regler for afholdelse af prøver kan du finde i prøvebekendtgørelsen.

Prøvebekendtgørelse
Den almene prøvebekendtgørelse fortæller om de regler, der udgør det overordnede grundlag for afholdelse af prøver og eksaminer. Læs om generelle regler om prøver og eksamen på uvm.dk.

Hjælpemiddeloversigten

Hjælpemiddeloversigten giver det fulde overblik over, hvilke hjælpemidler eleverne må bruge til både skriftlig og mundtlig prøve.

Find hjælpemiddeloversigten på uvm.dk

Den mundtlige prøve
Eksamensgrundlaget: Undervisningsbeskrivelsen
Da undervisningsbeskrivelsen dokumenterer det samlede undervisningsforløb og fungerer eksaminationsgrundlag, skal *du* som underviser lave en undervisningsbeskrivelse, der blandt andet angiver det indhold, forløb og fokus, som eleverne har arbejdet med i det samlede undervisningsforløb. Det vil derfor være naturligt at nævne de faglige begreber/teorier, du har anvendt i undervisningen, og som eleverne forventes at kende.

Undervisningsbeskrivelser
Find vejledning og skabelon til undervisningsbeskrivelser på uvm.dk.

Forløb kan også være den samfundsfaglige del af flerfaglige forløb, hvis de har en sådan faglig dybde og bredde, at der kan udarbejdes en eksamensopgave i forløbet. Undervisningsbeskrivelsen skal have en sådan detaljeringsgrad, at censor kan opfylde sin tilsynsforpligtelse.

Orientering af eleverne
Som underviser skal du orientere eleverne om prøvens forløb samt vise konkrete eksempler på opgaver fra tidligere eksamener. Eleverne har øvet, hvorledes en opgaves spørgsmål kan besvares bedst muligt med brug af udleverede bilag og kernestof, og er informeret om, at det er opfyldelse af de faglige mål, der ligger til grund for bedømmelsen. Man som underviser med fordel vise dem karakterbeskrivelsen.

Generelle forhold ved mundtlig prøve
Der er tale om en mundtlig prøve med afsæt i en opgave med et ukendt bilagsmateriale men med tilknytning til et forløb fra undervisningsbeskrivelsen. Ligeledes skal det samlede prøvemateriale i al væsentlighed dække de faglige mål og kernestoffet, og det betyder, at man ikke kan undlade eksempelvis en hel faglig disciplin, men det betyder samtidig, at der ikke behøver at være prøvemateriale, der knytter sig til hvert eneste forløb. Eleverne må dog ikke på forhånd vide, hvilke forløb, som der ikke udarbejdes spørgsmål til. Opgaverne må gå igen op til 3 gange.

Hvordan skal det ukendte bilagsmateriale udformes?

- Det skal være empirisk materiale, og det betyder, at man skal undlade brug af lærebogsmateriale og faglige modeller i bilagsmaterialet.
- Det skal være aktuelt materiale, da aktuelle samfundsmæssige problemstillinger er fagets genstandsfelt. Derfor er det hensigtsmæssigt at have bilag, der er opdaterede ifht. fx økonomisk udvikling samt den konkrete politiske og parlamentariske situation.
- Der skal indgå forskelligartede materialetyper, og det betyder, at der skal indgå både tekster og statistisk materiale. Der kan desuden indgå digitalt mediemateriale, herunder videoklip eller lydklip.

Hvis der indgår digitalt mediemateriale i bilagsmaterialet, skal det udleveres til eleverne. Der må således ikke indgå links i bilagsmaterialet, da links kan være ude af drift i perioder.

Omfang
Sidetallet opgøres i normalsider á 2400 enheder (antal anslag inklusive mellemrum). For digitalt mediemateriale svarer fire til syv minutters afspilning til én normalside. Omregning af tabeller, diagrammer og billeder til normalsider foregår efter et skøn, under hensyntagen til materialernes kompleksitetsgrad og hvor lang tid, at det vil tage for en elev 'at læse' materialerne.

Prøveformen
Bilagsmaterialet har et omfang på 1½ til to normalsider. Der trækkes individuelt, og eleverne har ca. 48 minutters forberedelsestid, og eksaminationstiden er ca. 24 minutter.

Den samlede opgave består af et tema (med tilknytning til et forløb fra undervisningsbeskrivelsen) og med spørgsmål, der følger de taksonomiske niveauer. Det er vigtigt, at eleverne kan se, hvilket forløb, som temaet knytter sig til. Nogle gange kan det være at temaet for opgaven er det samme som forløbstitlen, men det kan også være, at det specificerede tema er mere konkret, som i de to eksempler nedenfor.

To eksempler på opgaver
Eksempel 1: Tema: Velfærdssamfundet og forsørgerbyrden (Forløb: Ulighed og velfærd – nutiden og fremtidens udfordringer og løsning)

1. Redegør for de syn på det danske velfærdssamfund, som kommer til udtryk i bilag A og B.
2. Undersøg med afsæt i viden om de tre velfærdsmodeller, om den universelle velfærdsmodel er under pres i Danmark.
3. Diskuter hvilke konsekvenser reformer om … vil have for velfærden i Danmark. Inddrag bilag C i diskussionen.

Eksempel 2: Tema: Velfærdssamfundet og forsørgerbyrden (Forløb: Ulighed og velfærd – nutiden og fremtidens udfordringer og løsning)

1. Redegør for de tre velfærdsmodeller, og hvilke ideologier de er udtryk for.
2. Undersøg det danske velfærdssamfunds problemer, som det kommer udtryk i bilag A og B.
3. Diskuter hvilke konsekvenser reformer om … vil have for velfærden i Danmark. Inddrag bilag C i diskussionen.

Som det ligeledes ses af eksemplerne, kan der i redegørelse enten tages udgangspunkt i bilagsmaterialet eller i kernestof, men det er vigtigt, at de samlede spørgsmål giver mulighed for at koble det empiriske og det kernestoforienterede.

Eleverne skal i forberedelsestiden udarbejde en mundtlig besvarelse af spørgsmålene med afsæt i udleverede materiale og faglig viden og begreber fra undervisningen.

Eksaminationstiden er ca. 48 minutter pr. eksaminand. Eksaminationen er individuel og indledes med eksaminandens præsentation af den besvarelse af de stillede spørgsmål, som eksaminanden har forberedt, og bagefter er der uddybende spørgsmål til besvarelsen og en faglig samtale mellem eksaminand og eksaminator.

I samtalen uddybes punkter fra den mundtlige fremlæggelse, og der kan kobles til relevante faglige perspektiver, som ikke er berørt. Der skal være god tid til den faglige samtale, således at flere faglige mål kan demonstreres, og den individuelle bedømmelse kan sikres. Censor kan stille uddybende spørgsmål til eksaminanden.

Censors rolle og prøvebekendtgørelsen
Find uddybende information om censors rolle og opgaver i prøvebekendtgørelsen på uvm.dk.

4.3 Bedømmelseskriterier

Karaktergivning med 7-trinsskalaen
I forbindelse med karaktergivning anvendes 7-trinsskalaen. Der gives én karakter ud fra en helhedsvurdering af eksaminandens præstation som udtryk for graden af opfyldelse af de faglige mål.

7-trins-skalaen
Læs om 7-trins-skalaen på uvm.dk.

Bedømmelseskriterier for mundtlig prøve
Grundlaget for bedømmelsen er de faglige mål i læreplanens punkt 2.1., bedømmelseskriterier i læreplanens punkt 4.3. og karakterbeskrivelserne nedenfor. Bedømmelsesgrundlaget er således opfyldelsen af de faglige mål. Det er derfor vigtigt, at eksaminationen giver eksaminanden mulighed for at vise, i hvor høj grad han/hun opfylder disse mål. Der er tale om en helhedsbedømmelse af den mundtlige præstation. Noter fra forberedelsestiden indgår således ikke i bedømmelsen.

Karakterbeskrivelser for mundtlig prøve i samfundsfag C

Karakter	Betegnelse	Beskrivelse mundtlig prøve
12	Fremragende	Under sikker anvendelse af samfundsfaglige metodiske færdigheder redegøres der systematisk for faglige sammenhænge i bilag, samfundsfaglige begreber anvendes sikkert, og relevante eksempler inddrages som dokumentation. Eleven argumenterer fagligt sammenhængende og uddyber i dialog centrale samfundsfaglige sammenhænge og svarer på supplerende spørgsmål med kun få uvæsentlige mangler.
7	God	Under anvendelse af samfundsfaglige metodiske færdigheder redegøres der nogenlunde systematisk for faglige sammenhænge i bilag, nogle samfundsfaglige begreber anvendes og eksempler inddrages relevant. Sammenhængen i den faglige argumentation er nogle steder mindre tydelig, men væsentlige samfundsfaglige sammenhænge kan uddybes i dialog og eleven kan med en del mangler svare på supplerende spørgsmål.

Karakter	Betegnelse	Beskrivelse mundtlig prøve
02	Tilstrækkelig	Der redegøres for enkelte centrale faglige sammenhænge i bilag, og der anvendes metodiske færdigheder med nogen usikkerhed. Enkelte samfundsfaglige begreber anvendes på et minimalt acceptabelt niveau og enkelte eksempler inddrages. Argumentationen er på flere punkter usammenhængende, ligesom flere supplerende spørgsmål ikke kan besvares.

Kolofon

Vejledning til samfundsfag C, hhx

Redaktion:

Center for Ungdomsuddannelser, Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, Undervisningsministeriet

Layout:

Undervisningsministeriet

Publikationen kan ikke bestilles, men den kan hentes på Undervisningsministeriet hjemmeside

Eventuelle henvendelser af indholdsmæssig karakter rettes til stuk@stukuvm.dk

Udgivet af:

Undervisningsministeriet, 2026

www.stukuvm.dk